

บทที่ 2

บรรณคดีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อสำรวจแนวบทบาทนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยระบบจำกักรับเป็น เรื่องที่น่าสนใจสำหรับผู้บริหารและคณาจารย์ที่ต้องการพัฒนานิสิตนักศึกษา ในช่วงที่เขา ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์ของตนเอง มีความแตกต่างกันตามคุณลักษณะที่ติดตัวเขาเข้ามาในมหาวิทยาลัย แนวบทบาทนิสิตนักศึกษาจะช่วยให้เห็นแนวโน้มของบทบาทของนิสิตนักศึกษาในแต่ละกลุ่ม แต่ละชั้นปี แต่ละสาขาวิชา ฯลฯ ว่าแนวโน้มไปในทางใด จะต้องจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนอกหลักสูตร สภาพแวดล้อมอย่างไรที่จะเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาการและประสบการณ์ชีวิตให้เขา อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับความสนใจของเขามากที่สุด

ในส่วนของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจาก ความหมายและแนวคิดของคำว่าบทบาท ลักษณะของนักศึกษาโดยทั่วไป ความหมายและการจำแนกนักศึกษาตามแนวบทบาท การแบ่งประเภทของนักศึกษา ของนักอุดมศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

ในเรื่องความหมายของคำว่า บทบาท (Role) นั้น มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายคนดังนี้

ลีวินสัน (MacDonald and Schellenberg 1961 : 11) ให้ความหมายไว้ว่า

1. บทบาท หมายถึง เกณฑ์ปรกติ (Norms) ความคาดหวัง (Expectation) ข้อห้าม (Taboos) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และลักษณะอื่นๆเกี่ยวกับสังคมกำหนดให้ บทบาทในความหมายนี้หมายถึง หน้าที่ที่บุคคลพึง

กระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งหึงคิดและกระทำเพื่อตำแหน่งนั้นๆ บทบาทจะเป็นความคาดหวังของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่อบทบาทที่ตนเองปฏิบัติ

3. บทบาท หมายถึง แนวทางที่บุคคลหึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ หรือ หมายถึง การที่บุคคลดำรงตำแหน่งปฏิบัติบทบาทของตนตามความหวังของสังคม

แมค โดแนลด์ และ เซอร์เลนเบอร์ก (MacDonalld and Schellenberg 1961) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าบทบาท ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและแสดงให้ทราบถึงขอบเขตของตำแหน่ง

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517: 169) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า

1. บทบาทมีประจำอยู่ทุกสถานภาพของสังคม
2. วัฒนธรรมและชนบธรรมนิยมประเพณีในสังคม เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดบทบาท
3. การที่บุคคลทราบบทบาทของตนเองได้ ต้องมีสังคมกรณ (Socialization)
4. บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น อาจไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ปกติของสังคมได้ เนื่องจากบทบาทจริงที่บุคคลแสดงออกนั้น เป็นผลของปฏิกิริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งร่วมกับบุคลิกภาพของบุคคลอื่นที่ร่วมในพฤติกรรม และยังรวมถึงสิ่งกระตุ้นต่างๆที่มีอยู่แล้วนั้นและสถานที่ที่ เกิดการติดค่อทางสังคมด้วย

เดวิส (Davis 1962: 40) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น ต้องมีบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบกำหนดควบคู่กับตำแหน่งนั้นๆ เสมอ บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบจะต้องเป็นที่รู้และเข้าใจระหว่างบุคคลผู้ดำรงตำแหน่ง และบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

โดยสรุป ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท หมายถึง บทบาทซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งให้ผู้ดำรงตำแหน่ง หึงคิด หึงกระทำเพื่อตำแหน่ง และยัง

กำหนดโดยค่านิยม ทัศนคติ ความรู้สึก ความเชื่อ แรงจูงใจ ประสบการณ์ การศึกษา และจากการปฏิสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งยี่สิบถือเป็นแนวปฏิบัติ ผู้ดำรงบทบาทใด ควรจะต้องทราบถึงหน้าที่และบุคลิกลักษณะของตน รู้ว่าพฤติกรรมรูปแบบใดที่เหมาะสมในการกระทำบทบาทนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของตนเอง และควรจะมีการประเมินผลการแสดงบทบาทนั้นๆ ทั้งโดยตนเองและบุคคลอื่น

ลักษณะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

จากการวิจัยทางการอุดมศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยมีอิทธิพลมากที่สุดต่อชีวิตของนักศึกษา ในช่วงที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย 4 ปี มหาวิทยาลัยจะมีส่วนที่จะช่วยในการพัฒนานักศึกษาให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีบุคลิกภาพที่มีคุณธรรม วิทยนี้เป็นช่วงที่สมองมีการพัฒนาสูงสุด จึงเป็นช่วงที่มหาวิทยาลัยจะมีส่วนในการจัดสภาพแวดล้อม จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้นักศึกษาพัฒนาสูงสุด (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2527: 15) มหาวิทยาลัยจึงควรมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาให้มากที่สุด เพื่อการเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา

สวัสดี สุคนธรังสี (2519: 19) ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า "ลักษณะพิเศษของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาคือตัวนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในวัยที่กำลังจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยทั่วไปนักศึกษาจะมีอายุระหว่าง 18-22 ปี มีอารมณ์ที่อ่อนไหวมากกว่าบุคคลในวัยอื่น ในขณะที่เดียวกันก็กระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น อยากทดลองสิ่งใหม่ มีความคิดคำนึงค่อนข้างเพื่อฝันและพร้อมที่จะรับอุดมการณ์ที่ตนเชื่อ . . . วิทยนี้เป็นวัยที่บุคคลกำลังแสวงหาเอกลักษณ์ (Identity) นักศึกษาเป็นบุคคลที่มีสติปัญญาโดยเฉลี่ยสูงกว่าบุคคลอื่นในวัยเดียวกัน "

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2527: 26, 29) กล่าวถึงลักษณะพิเศษของนิสิตนักศึกษาว่า " มีความกระตือรือร้นและสนใจในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ เขาแทบไม่ใคร่ที่จะเห็นสภาพความไม่ถูกต้องหรือความไม่ยุติธรรมในสังคม ชีวิตของเขาเป็นอิสระที่จะคิดและแสดงออก และเน้นว่านิสิตนักศึกษาไม่ใช่ผู้ตกที่นั่งที่คอยรับคำสั่งที่มหาวิทยาลัยและอาจารย์ป้อนให้ " นิสิตนักศึกษาเข้ามาในรั้วมหาวิทยาลัยด้วยความรู้สึก ความกังวล ความหวัง ความรัก ความเกลียด ในขณะที่เขาฟัง คิด อ่าน เขียนและเรียนไปพร้อมๆ

กัน " ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของมอนเร (Monroe 1977: 182) ที่เห็นว่า นักศึกษาโดยธรรมชาติจะเป็นคนที่มีอารมณ์รุนแรง มีอุมคติสูงและทนไม่ได้ต่อความ อยุติธรรมของสังคม เขากล่าวว่า นักศึกษาที่เข้าในมหาวิทยาลัยใหม่ๆ บุคลิกภาพยังไม่ ชัดเจน แต่เมื่อจบออกไปแล้ว จะมีลักษณะของคนค่อนข้างแน่นอน ชีวิตในมหาวิทยาลัย จึงควรเป็นชีวิตที่นักศึกษาได้รับการพิจารณา ทดสอบ คัดเลือกและยึดเป็นลักษณะเฉพาะ ของแต่ละคน เขาเน้นการพัฒนานักศึกษาในแง่เอกลักษณ์บุคคล

คอฟแมน (Kauffmann 1968: 19-21 อ้างถึงใน วิลลา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2527: 26-28) ประมวลลักษณะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยไว้ 6 ลักษณะคือ

1. ผู้ที่เข้ามาแสวงหาความรู้ และมุ่งมั่นตกลงใจในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งเขามีความเชื่อถือนในศาสตร์นั้นๆ เขาอยากจะมีความสัมพันธ์กับชีวิตจิตใจของวิชาที่ เรียน แต่มักจะผิดหวัง เพราะไม่ได้พบเช่นนั้น

2. ต้องการแสวงหาความมั่นคงทางสังคม เพราะบางครั้งเมื่อเข้ามาใน มหาวิทยาลัยก็เกิดความรู้สึกเหมือนคนหลงทาง การที่เข้ามาในวิทยาลัย เพราะเขานึก ว่าจะเป็นที่ที่ทำให้เขาได้คลายความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทางบ้าน พยายามดิ้นหาทางห่าง จากบ้านเพื่อต้องการความอิสระ จึงต้องการคนที่ช่วยสนองความต้องการทางจิต หารคนที่ถูกใจเป็นเพื่อน

3. เป็นคนมีอุมคติและใจดี แต่บางครั้งสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ก็ทำลายอุมคตินั้นเสีย เขาอยากที่จะช่วยคนอื่น และสนใจปัญหาของสังคม ซึ่งในค่าน บัณฑิตวิทยาลัยจะไม่ได้นึกถึง หรือเห็นความต้องการของเขา จึงไม่ได้คอยช่วยจัด ประสพการณ์ หรือเปิดโอกาสให้เขาได้ทดลองทำงานที่ใช้วิชาการที่ เรียนอยู่ในห้อง เรียน กับชีวิตประจำวัน

4. มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน แต่เพราะว่ามีสิ่งยั่วยุรอบค้ำที่ผลักดันให้ หันเห็ดศทางไปทางอื่น กิจกรรมต่างๆสนุกสนานกว่า ไม่ต้องกังวลเค็ดคเนื้อร้อนใจ และได้รับการบีบคั้นจากการเรียน นักศึกษาบางคนอาจตั้งความหวังในการเรียนการ สอนระดับอุคมศึกษาไว้สูงมาก เมื่อเข้ามาศึกษาแล้วไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็รู้สึก เสียใจและผิดหวังมาก จึงต้องหันความสนใจไปค้ำอื่น ซึ่งบางครั้งอาจจะนำไปสู่ปัญหา

การเล่นการพนัน และการคิดยาเสพติดซึ่งจะเป็นผลร้ายต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ

5. ต้องการค้นพบตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง แต่ส่วนใหญ่มักจะไม่พอใจความปรารถนาและทุกสิ่งในตัวเองนัก นอกจากนี้การเรียนในระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาบางประเภท ไม่ได้ช่วยให้นักศึกษาได้ค้นพบความสามารถของตนเอง บางครั้งทำให้นักศึกษาเข้าใจผิดว่าตนเองโง่มาก เพราะเพียงสาเหตุจากการสอบไล่ตกเพียง 1 วิชาเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถพัฒนาความสามารถด้านอื่นๆขึ้นมาเลย

6. มีความซัดเซงและมีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการบริหาร ลักษณะของนักศึกษาในค่านี้อาจเปลี่ยนแปลงไปในบางมหาวิทยาลัยบ้าง โดยการมีนักศึกษาตัวแทนที่มีส่วนร่วมในการบริหาร จะทำให้เขาได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องขึ้น เพราะเขาเชื่อว่าผู้แทนของเขาต้องมีความภักดีต่อกลุ่ม ดังนั้นข้อมูลที่ไต่ถามมีความเที่ยงตรง และสิ่งที่ตัวแทนของเขาทำ ซ่อมตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้

ลักษณะของนักศึกษาที่คอฟแมนเสนอนั้น เป็นการมองนักศึกษาในภาพรวมทั้งหมด หากจะพิจารณาลักษณะนักศึกษาคตามชั้นปี จะพบว่า

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 นักศึกษาเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อหวังความสำเร็จในเชิงวิชาการ ต้องการการเข้าใจตนเอง แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง แสวงหาฐานะส่วนตัว มีความเป็นมิตร ผูกพันกับเพื่อน มีมนุษยสัมพันธ์และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกทั่วไปของนักศึกษาคือ มีความรู้สึกระคนกันระหว่างความกลัวและความตื่นเต้น จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภทในมหาวิทยาลัย

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ส่วนใหญ่นักศึกษามักจะไม่พอใจมหาวิทยาลัย บางกรณี นักศึกษาจะมีความเบื่อและรู้สึกเฉยๆ ไม่ยินดียินร้ายต่อสภาพทั่วไปในมหาวิทยาลัย นักศึกษาจะเกิดความรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง ตนเองเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ทางออกของนักศึกษาคือการริเริ่มสร้างเสริมความเป็นแบบแผนของกลุ่มย่อยขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมกลุ่มเพื่อน (Peer Culture)

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 นักศึกษาจะมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในลักษณะที่สูงมาก นักศึกษาจะมีความคิดเห็น ค่านิยมในแนวทางเดียวกัน ทุกคนจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แต่ก็มีลักษณะที่คล้ายกับนักศึกษาชั้นปี 2 คือมีความไม่พอใจมหาวิทยาลัยในค่านต่างๆ มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 นักศึกษาพวกนี้มีความสนใจออกไปจากมหาวิทยาลัย จะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆของมหาวิทยาลัย เริ่มตั้งแต่ไม่สนใจวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของนักศึกษา (Student Culture) รวมทั้งไม่ยอมรับระเบียบประเพณีของนักศึกษาคอยกัน สนใจเรื่องส่วนตัวโดยเฉพาะชีวิตหลังการเรียนจบแล้ว (ทองเรือน อมรัชกุล 2525: 39)

หากพิจารณาถึงลักษณะนิสัยนักศึกษากับการเรียนการสอน จะพบว่านักศึกษามีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าคนทั่วไป มีอุทิศและความสำเร็จต่อสังคมและส่วนรวมสูง ไม่นิยมการชู้มบังคับ ในขณะที่แสวงหาความมีอิสระเสรี นักศึกษาก็ยังผูกพันกับอาจารย์และสถาบันของตน ประสิทธิภาพในการเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจ ความตั้งใจ และการปรับตัวของนักศึกษา การเรียนรู้ของนักศึกษาจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม แต่ละชั้น แต่ละสาขา มีแบบการเรียน ความสนใจและค่านิยมที่ต่างกัน (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ ใน พรชูลี อาชวอำรุง, บรรณาธิการ 2525: 203)

หากจะพิจารณาเรื่องความต้องการของนักศึกษา พบว่านักศึกษามีความต้องการดังนี้

1. นักศึกษาต้องการให้คนอื่นมีมโนทัศน์ทางบวกและเป็นจริงต่อความสามารถของเขาในโลกมหาวิทยาลัยและโลกกว้าง
2. เขาต้องการก้าวไปถึงจุดที่เขามองเห็นโครงสร้างและความสัมพันธ์ใกล้ชิดของความรู้ที่เรียน อันทำให้เขาสามารถสร้างความคิดและการตัดสินใจด้วยตนเอง
3. เขาต้องการเห็นความสัมพันธ์สอดคล้องของการศึกษาระดับสูงกับคุณภาพชีวิต และอยากจะมีชีวิตมีความสัมพันธ์กับความคิดและการตัดสินใจใหม่ที่เขาส่งสร้างขึ้น (Kaufmann 1968: 10-11)
4. เขาต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ อันกระทบกระเทือนการดำเนินงานกิจการและการบริหารมหาวิทยาลัย เพราะเขาคิดว่าเขามีส่วนสำคัญในการที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และสามารถให้เหตุผลที่สอดคล้องและตรงตามความเป็นจริงแก่มหาวิทยาลัยได้
5. เขาต้องการให้การเรียนของเขาสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงของ

สังคม เขาต้องการให้สังคมอุดมศึกษายอมรับความคิดเห็นและการกระทำของเขา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเรียน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2527: 29-30)

ความต้องการของนักศึกษาจะมีความแตกต่างกันออกไป เมื่อเข้าสู่ระบบ มหาวิทยาลัย นักศึกษาส่วนใหญ่จะได้รับการพัฒนาขึ้น เบคเกอร์ (Becker) อ้างใน Feldman and Newcomb 1970 : 228-229) กล่าวว่า นักศึกษาจะมีการพัฒนาใน 3 ด้านคือ

1. งานเกี่ยวกับวิชาการ การเข้าห้องเรียน เกร็ดและปรัชญา
2. มนุษยสัมพันธ์ การสร้างความเป็นมิตร ความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ

3. เรียนรู้ในการบริหารคนและองค์การ

โดยนัยดังกล่าว นักศึกษาที่เข้ามาในมหาวิทยาลัยจะมีการปรับตัวเองให้เข้ากับบทบาทและสภาพแวดล้อมที่เขาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง มีพฤติกรรมตามบทบาทที่เขาคาดหวังว่าจะทำให้เขาอยู่ได้และประสบความสำเร็จในการศึกษา แต่ละคนก็จะเน้นบทบาทของตนแตกต่างกันออกไป นักศึกษาบางคนอาจจะเห็นว่า การเป็นนักศึกษาที่สมบูรณ์แบบคือการเป็นผู้รู้และคงแก่เรียน เขาก็จะทุ่มเวลาส่วนใหญ่ให้กับการศึกษาและค้นคว้าทางวิชาการอย่างเต็มที่ จนเพื่อนเรียกว่าเป็นหนอนหนังสือ บางคนอาจจะพอใจกับความมีอิสระในการเรียนในมหาวิทยาลัย ได้พบเพื่อนใหม่ มีกิจกรรมให้เลือกทำหลายประเภทและไม่ถูกบังคับด้วยคะแนนดังเช่นเมื่อเขาเรียนอยู่ในระดับมัธยม ก็จะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการร่วมทำกิจกรรมมากกว่าความสนใจในการเรียน ไม่ต้องการเรียนให้ได้ก็กระตือรือร้น สอบผ่านก็พอแล้ว บางคนก็ไม่สนใจทั้งการเรียนและการร่วมกิจกรรม พยายามมองลู่ทางว่าจะหางานทำให้เร็วที่สุดได้อย่างไร นักศึกษาจะมีความหลากหลายในการเน้นความสนใจหรือบทบาทของตน

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะนักศึกษาโดยจำแนกตามวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา

มีนักการศึกษาหลายท่านศึกษาลักษณะของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดยจำแนกนักศึกษาตามวัฒนธรรมย่อย (Student Subculture) ที่นักศึกษานั้นเป็นสมาชิกอยู่ นักศึกษาที่อยู่ในวัฒนธรรมย่อยเดียวกันคือกลุ่มนักศึกษาที่มีพฤติกรรมและ

เจตคติที่คล้ายกัน บางคนก็ให้ความหมายของวัฒนธรรมย่อยว่าหมายถึงกระสวนพฤติกรรมที่นักศึกษาปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสถาบัน การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาที่เป็นที่รู้จักกันมากคือ การแบ่งของคลาร์ก และโทร (Clark and Trow 1966) เขาแบ่งวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. วัฒนธรรมย่อยทางวิชาการ
2. วัฒนธรรมย่อยที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปรกติ
3. วัฒนธรรมย่อยแบบชีวิตมหาวิทยาลัย
4. วัฒนธรรมย่อยแบบการอาชีพ

แต่ก็มีผู้โต้แย้งว่าการจำแนกนักศึกษาตามวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษามีข้อควรคำนึงว่า

1. ข้อกำหนดที่จะต้องมีระบบค่านิยม จะต้องเป็นปรกติวิสัย ต้องเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มอันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์
2. ระบบค่านิยมตามปรกติวิสัยนี้ จำเป็นต้องแตกต่างจากระบบค่านิยมตามปรกติวิสัยของสังคมใหญ่ (Bolton & Kammeyer 1968: 124)

ซึ่งหากไม่ระวังการนำไปใช้ ก็อาจนำไปสู่การออกแบบและการสรุปผลการวิจัยที่ผิดได้ ในปี ค.ศ. 1966 และ 1967 ชูเมอร์ และ แสตนฟีลด์ (Schumer and Stanfield) และ บอลตัน และคามเมเยอร์ (Bolton and Kammeyer) ได้จำแนกประเภทของนักศึกษาโดยใช้คำว่า "แนวบทบาท" (Role Orientation) แทนความคิดรวบยอดของคำว่า วัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา เขาเน้นว่าการใช้คำว่า "วัฒนธรรมย่อย" หรือ "แนวบทบาท" คำใดคำหนึ่งนั้น เป็นการใช้ศัพท์ให้แตกต่างกันเท่านั้น (Bolton and Kammeyer 1968: 385) แนวบทบาทจึงหมายถึงความคิดรวบยอดในการศึกษาลักษณะนักศึกษาจากกระสวนพฤติกรรมของนักศึกษาที่ปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสถาบันด้วย

ความหมายและการศึกษาเกี่ยวกับแนวบทบาทของนักศึกษา

บอลตัน และ คามเมเยอร์ ได้กล่าวว่า แนวบทบาทนักศึกษา (Student Role Orientation) เป็นสะพานเชื่อมระหว่างบุคลิกภาพและโครงสร้างที่เป็นทางการของสถาบัน ซึ่งประกอบด้วยแบบสังคม (Social Type) หลากๆแบบรวมเป็นคุณลักษณะของการกระทำอันต่อเนื่องจากการสวมบทบาทนักศึกษาและจากการปฏิสัมพันธ์

อย่างไม่เป็นทางการในรูปของการกระทำ อันไม่ใช่ลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพ
(Personality Trait)

วิธีหนึ่งที่จะอธิบายเกี่ยวกับแนวบทบาทนักศึกษา คือการมองดูในรูปของน้ำหนัก
เชิงเปรียบเทียบของค่านิยมที่มาจากประสบการณ์นั้น ในกรณีที่เป็นการศึกษาแนว
บทบาทนักศึกษา นักวิเคราะห์ทางจิตสังคมศาสตร์พิจารณาในตัวแปร 3 ตัวว่าเป็นพื้นฐาน
ของการศึกษาแนวบทบาทของนักศึกษา ดังนี้

1. ค่านิยมที่ให้ เกี่ยวกับการเตรียมตนเองเพื่ออาชีพ
2. ความก้าวหน้าทางสติปัญญา-วิชาการ
3. การมีส่วนร่วมในสังคมมหาวิทยาลัย (Bolton and Kammeyer

1968 : 138)

การเริ่มต้นศึกษา เพื่อจำแนกนักศึกษาตามแนวบทบาทจำเป็นต้องพิจารณา
ถึงจุดมุ่งหมายและการให้ความสำคัญของนักศึกษาที่เข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัย เพื่อจัด
กลุ่มความสนใจร่วมกัน แต่มีข้อจำกัดว่า ถ้าเราจะใช้ความคิดรวมยอดเกี่ยวกับแนว
บทบาทในการอธิบายความหลากหลายของพฤติกรรมของนักศึกษา จำเป็นที่ต้องระลึก
อยู่เสมอว่า แนวบทบาทนักศึกษานั้นเป็นเพียงแนวโน้มของพฤติกรรมเท่านั้น โครงสร้าง
ทางสังคม กระบวนการปฏิสัมพันธ์และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพนั้นเป็นผลมาจาก
พฤติกรรมของแต่ละบุคคลไป ไม่ควรที่จะคาดหวังว่าจะสามารถทำนายได้อย่างแม่นยำสูง
ว่านักศึกษามีพฤติกรรมอย่างแน่ชัดจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวบทบาทนักศึกษา
แนวบทบาทจะใช้ได้ในลักษณะของแนวโน้มที่จะบ่งชี้ว่า บุคคลซึ่งสวมบทบาทอยู่ มีทิศทาง
ไปในทางใด และจะมีการพบปะสังสรรค์กับคนประเภทใด การศึกษาเรื่องแนวบทบาท
ในบทบาท (Role) หนึ่งในบุคคลเป็นเจ้าของจะประกอบด้วยบทบาทหลายๆแนว
บทบาทก็ได้ ในขณะที่เดียวกันในแต่ละแนวบทบาทจะประกอบด้วยแบบสังคม (Social
Type) หลายๆแบบหรือการปฏิบัติบทบาท (Role Performance) หลายๆอย่าง

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งในการศึกษาเรื่องแนวบทบาทนักศึกษา คือเราจะไม่
สามารถที่จะอธิบายหรือแยกแยะได้ว่า แนวบทบาทนักศึกษาที่ใดเป็นแนวบทบาทที่เกิดขึ้น
เพราะการเข้ามาในมหาวิทยาลัย หรือมาจากส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของเขา หรือมา

จากอิทธิพลของวัฒนธรรมวัยรุ่น หรือมาจากวัฒนธรรมทางวิชาการที่เขาอิงอยู่ อย่างไรก็ตาม กัตติงกล่าวแล้วว่าข้อมูลที่ได้อาจจัดเป็นคุณลักษณะของนักศึกษา (Student Characteristics) ที่นักศึกษานำเข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัย แนวบทบาทจะเป็นข้อมูล ทำนายพฤติกรรมของนักศึกษาได้ว่านักศึกษานี้ในแต่ละกลุ่มมีแนวบทบาทไปในแนวใด

การจำแนกแนวบทบาทนักศึกษาของซูเมอร์และแสตนฟิลด์

ซูเมอร์ และ แสตนฟิลด์ (Schumer & Stanfield 1966 อ้างใน Feldman and Newcomb 1970 : 374-377) ได้แบ่งประเภทของนักศึกษาตามแนวบทบาท ออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1. แนวบทบาททางวิชาการและการเป็นศิษย์ (Academic and Scholarly Role Orientation) นักศึกษาจะสนใจแต่เรื่องที่เป็นสาระความรู้ อย่างเป็นทางการในวิชาที่ลงทะเบียนเรียนในสถาบัน
2. แนวบทบาทในการใช้สติปัญญา (Intellectual Role Orientation) นักศึกษาจะเน้นในเรื่องโลกของศิลปะและปรัชญาหรือแนวคิด ไม่เน้นโครงสร้างทางวิชาการของสถาบันและวิชาเรียนในสถาบัน
3. แนวบทบาทในการใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มที่ (Consummatory Collegiate Role Orientation) นักศึกษาจะสนใจในกิจกรรมทางสังคมที่เขามองว่าเป็นกิจกรรมที่สนุก
4. แนวบทบาทในการนำประสบการณ์จากการทำกิจกรรมในสถาบันไปใช้ประโยชน์ (Instrumental Collegiate Role Orientation) นักศึกษาต้องการมีบทบาทในฐานะผู้นำ ผู้บริหารองค์การและทำงานเพื่อสร้างผลประโยชน์ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป
5. แนวบทบาทที่ยึดถือระบบกรีก (Orientation to Greek-Letter System) เป็นนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะ มีตระกูลดี เมื่อมาเรียนก็มาอยู่รวมกันในกลุ่มที่มีกลุ่มนักศึกษาลักษณะเดียวกัน มีกฎระเบียบ มีผู้คอยดูแล พฤติกรรมของนักศึกษาในประเภทนี้อยู่ร่วมกันในแนวบทบาทในการใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มที่และแนวบทบาทในการนำประสบการณ์จากการทำกิจกรรมในสถาบันไปใช้ประโยชน์
6. แนวบทบาทในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพ (General

Vocational Role Orientation) นักศึกษาจะมุ่งเน้นทักษะและความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนในวิชาที่ลงตะเบือนที่เห็นว่ามีประโยชน์ในการทำงานในอนาคต

7. แนวบทบาทในการพัฒนาสังคม (Social Development Role Orientation) นักศึกษาจะสนใจในการพัฒนาตนเอง โดยการพบปะบุคคลจำนวนมากและช่วยเหลือนคนอื่น

8. แนวบทบาทที่ทำพอเป็นพิธี (Ritualistic Role Orientation) นักศึกษามีแนวโน้มในการอยู่บ้านมากกว่าสถาบัน ต้องการที่จะทำอะไรคนเดียว อยู่เฉยๆ ไม่ต้องทำอะไร ไม่สนใจวิชาการหรือสภาพแวดล้อมของสถาบัน

นอกเหนือจากการจำแนกประเภทของนักศึกษาของซูเมอร์ และแอสตันแล้ว มีนักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกนักศึกษาในลักษณะที่คล้ายกัน แต่ใช้ชื่อเรียกต่างกันออกไปตามความสนใจ บางท่านใช้คำว่า " วัฒนธรรมย่อย " บางท่านใช้คำว่า " แนวโน้ม " (Orientation) การจำแนกประเภทนักศึกษาที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปมีดังนี้

คลาก และ ไทร ได้จำแนกประเภทนักศึกษาวออกเป็นวัฒนธรรมย่อยแบบต่างๆ โดยยึดองค์ประกอบ 2 ประการเป็นหลักในการแบ่งคือ ความคิดหรือปัญญาและสถาบัน เขาแบ่งวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาวออกเป็น 4 แบบดังนี้

1. วัฒนธรรมย่อยทางวิชาการ (Academic Subculture) นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบนี้จะเห็นว่าชีวิตในมหาวิทยาลัยเป็นไปเพื่อการเรียน ขยันเรียน ทำงานหนัก ชอบแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในเชิงวิชาการ ความสนใจอยู่ที่วิชาการ รายงานและเกรด มีความมุ่งหวังในการเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป ชีวิตในการเรียนผูกพันกับห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการและการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ

2. วัฒนธรรมย่อยที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปรกติ (Non-Conformist Subculture) นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยนี้ เป็นผู้มีความคิดอ่านในเชิงวิชาการและสติปัญญาดี มักไม่ยุ่งเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย มีแนวโน้มที่จะแสวงหาสิ่งที่มีความหมายเฉพาะชีวิตของคนเท่านั้น มีความสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพเพียงเล็กน้อย ไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรม มีลักษณะเด่นคือ การแสดงความก้าวร้าวไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะต่อการ

บริหารงานของมหาวิทยาลัย มักไม่ร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยรวมทั้งอาจารย์ มีลีลาชีวิตที่เป็นแบบของตนเอง มุ่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะมีความตระหนักรู้ในตนเอง นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยนี้รวมเอาพวกที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปทัสถานของกลุ่ม เช่น ฮิปปี (Hippies) พวกหัวกบฏ (Rebels) พวกวางเฉย (Apathetic Student) และพวกนักศึกษาที่มีลักษณะแยกตัวออกจากกลุ่มนี้เสียไป เพราะความขมขื่นบางประการ (Alienated Student)

3. วัฒนธรรมย่อยแบบชีวิตมหาวิทยาลัย (Collegiate Subculture)
 นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบนี้ไม่สนใจการเรียนและตำรา ไม่สนใจในเรื่องปัญหาปัญหาสังคมหรือการเมือง เป็นพวกที่มีความสนุกสนานกับบรรยากาศของสถาบัน ทำตัวจงรักภักดีและปฏิบัติตามสอดคล้องกับความต้องการของสถาบัน นิยมการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ชอบเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษนอกหลักสูตรทุกอย่างรวมทั้งกีฬา ชอบการรวมกลุ่มและมีเพื่อนมาก แต่เนื่องจากนักศึกษาจะต้องไปเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยและอาจารย์ การอุทิศตนเพื่อการศึกษาจึงมีน้อยไป

4. วัฒนธรรมย่อยแบบการอาชีพ (Vocational Subculture)
 นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบนี้ ไม่ชอบการศึกษาทางวิชาการโดยเฉพาะการที่ต้องใช้สติปัญญาอย่างสูง ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เห็นว่าการเรียนในมหาวิทยาลัยเป็นการฝึกฝนทางอาชีพ (Out-Off Job Training) เพื่อให้ได้ปริญญาบัตรและเพื่อปรับปรุงอาชีพหรืองานให้ดีขึ้น ไม่สนใจในการออกความเห็น การเรียนเชิงวิชาการ กิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมนอกหลักสูตร มุ่งฝึกฝนตนเองเพื่อจะได้ออกไปประกอบอาชีพมากกว่า (ทองเรียน อมรัชกุล 2525: 34-35; ประกอบ คุปรัตน์ 2527: 189-190; พรชูลี อาชาวำรุง; ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ใน พรชูลี อาชาวำรุง, บรรณาธิการ 2525: 65-66, 198-199; Bolton & Kammeyer 1968: 123-124)

การแบ่งประเภทนักศึกษาตามแนวคิดของนิวคอมป์ และคณะ (Newcomb and Others: 1967 อ้างใน ทองเรียน อมรัชกุล 2525: 36) จำแนกนักศึกษาตามประเภทและวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. ศักษิต (Scholars) เป็นนักศึกษามีความเป็น เอกัตตบุคคลต่ำ แต่มี

สติปัญญาสูง ไม่กล้าทำอะไร ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีเพื่อนฝูงน้อย ฉลาด เขา อาจจะมีความเชื่อมั่นว่ามีความเก่งแต่ไม่กล้าแสดงออก คนอื่นมองว่าเป็นคนที่มุ่งมั่นเอา แแต่วิชาการ เป็นคนมีเหตุผล รู้จักการวิเคราะห์ ชอบวิเคราะห์คนแต่ไม่ยอมรับอะไรง่าย ๆ

2. บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Individualists)

เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ฉลาด สติปัญญาสูง มองตนเองว่ามีสติปัญญา มีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนนักศึกษาคณะอื่น ทำตามความพอใจของคนโดยไม่คำนึงว่าเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ มีศิลปะ มีจินตนาการสูง มีความคิดอิสระ อุทิศตนเพื่อการเป็นผู้มีความคิดอิสระและเพื่อการเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

3. พวกไม่มีระบบระเบียบ (The Wild Ones)

เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ค่อยฉลาด แต่งตัวไม่เรียบร้อย เช่น พวกฮิปปี้ เป็นคนที่เสื่อมโทรม ทำอะไรตามความพอใจ ไม่สนใจงานด้านวิชาการ สนใจแต่ความสนุกสนาน งานรื่นเริง ทำตัวเองให้เด่นอยู่เสมอ ไม่มีระเบียบวินัย

4. พวกฝึกไฟในการเมือง (Political Activist)

เป็นนักศึกษาคณะที่ขบถทางการเมือง มีวิจรรย์ของการเป็นนักปฏิรูป (Civil-Mind Reformist) ไม่ว่าจะเป็นการเมืองในระดับมหาวิทยาลัยหรือระดับประเทศ สนใจในงานสาธารณประโยชน์

5. กลุ่มสังคม (The Social Group)

เป็นนักศึกษาคณะที่มีความเป็นตัวของตัวเองต่ำ สติปัญญาต่ำ สนใจเฉพาะเรื่องของสังคม เรื่องสนุกสนาน ไม่สนใจงานวิชาการ มีนัดกับเพื่อนต่างเพศเสมอ

6. ผู้นำ (Leaders)

เป็นนักศึกษาคณะที่สนใจในเรื่องการบริหารของมหาวิทยาลัยที่ตนเองศึกษาอยู่ ต้องการที่จะมีตำแหน่งเป็นกรรมการของกลุ่มต่างๆ ในสถาบัน ทำตนเป็นผู้รอบรู้และเจ้ากี้เจ้าการในกิจการต่างๆ

การแบ่งประเภทนักศึกษาตามแนวคิดของวอร์เรน (Warren 1966

อ้างใน Feldman and Newcomb 1970 : 374-377)) เขาจำแนกนักศึกษาออกตามแนวโน้ม (Orientation) ออกเป็น 10 ประเภท ดังนี้

1. แนวโน้มทางวิชาการ (Academic Orientation) เป็นนักศึกษาคณะที่มีแนวโน้มอย่างสูงที่จะสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางวิชาการ ทุกสิ่งที่มีจุดมุ่งมั่นอยู่ใน

ขอบเขตของสถาบัน ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนอกสถาบัน ไม่ถามหรือสงสัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน มีความเชื่อว่าปณิธานหรือจุดมุ่งหมายของสถาบันดีแล้ว ไม่ได้ถือว่าสถาบันเป็นแหล่งฝึกอาชีพ เข้ามาเรียนเพื่อความเป็นศิษย์ นักศึกษาพวกนี้มักพบในสาขามนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์

2. แนวโน้มในความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomous Orientation) เป็นนักศึกษาที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรฐานพฤติกรรมของกลุ่ม จะไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ อยู่คนเดียวโดยไม่สนใจใคร มีมาตรฐานของตนเอง มีจริยธรรมของตนเอง ไม่สนใจว่าใครจะว่าหรือคิดอย่างไรเกี่ยวกับตนเอง

3. แนวโน้มในการปฏิวัติทางสังคม (Social Protest Orientation) เป็นนักศึกษาที่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับปัญหาของสังคม การเดินขบวนต่อต้านปัญหาของสังคม พยายามมองหาว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ใด และจะสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงสังคม มีความคิดว่าปณิธานของสถาบันไม่ถูกต้อง สถาบันควรมีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น ไม่เห็นด้วยกับเป้าหมายของสถาบันที่มุ่งสร้างคนให้มีอาชีพเท่านั้น ควรสร้างคนเพื่อออกไปเพื่อพัฒนาสังคมด้วย

4. แนวโน้มทางการฝึกฝนสติปัญญา (Intellectual Orientation) เป็นนักศึกษาที่มีความคิดอ่านเป็นของตนเอง มีปรัชญาของตนเอง มีสุนทรียศาสตร์สูง ใฝ่หาความรู้ ใฝ่หาความก้าวหน้า โดยไม่แคร์ใคร ไม่ค่อยทำตามที่อาจารย์สั่งในห้องเรียน ถ้าสิ่งนั้นขัดกับปรัชญาของตน

5. แนวโน้มทางประเพณีดั้งเดิม (Traditional Orientation) เป็นนักศึกษาที่สนใจกิจกรรมที่เป็นประเพณีดั้งเดิมของสถาบัน จะเข้าไปมีส่วนร่วมประจำสนใจที่จะมีความสัมพันธ์และรู้จักบุคคลสำคัญของสถาบัน นิยมระบบอาวุโส ระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง แต่จะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องภายนอกสถาบัน เลือกรับกิจกรรมภายในสถาบันมากกว่านอกสถาบัน ยึดถือในมาตรฐานของกลุ่มและไม่ชอบทำอะไรแตกต่างจากกลุ่ม

6. แนวโน้มทางวิชาชีพ (Vocational Orientation) เป็นนักศึกษาที่มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักของสถาบันคือ การเตรียมพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพ มีความต้องการที่จะได้เกรดสูง เพื่อนำไปสู่การมีอาชีพ ไม่สนใจปัญหาของสังคม การต่อต้านหรือปณิธานของสถาบัน

7. แนวโน้มที่ยังไม่มีการเลือกอย่างแน่นอน (Uncommitted Orientation) เป็นนักศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเตรียมตัวออกไปประกอบอาชีพเท่านั้น จะมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภายนอกสถาบันมากกว่าภายในสถาบัน ไม่แน่ใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถาบัน ชอบฝึกงานกับหน่วยงานหรือบริษัทภายนอกสถาบันมากกว่าในห้องฝึกปฏิบัติงานของสถาบัน

8. แนวโน้มที่ยังไม่มีทิศทางที่แน่นอน (Undirected Orientation) เป็นนักศึกษาที่เข้ามาอย่างไม่มีความตั้งใจ ไม่รู้จะไปทางไหน ปฏิเสธเรื่องประเพณีดั้งเดิม สงสัยในวัตถุประสงค์ในการเข้ามามีการศึกษาในสถาบัน ไม่ต้องการค้นพบหรือทำความเข้าใจตนเอง ไม่ต้องการเป็นผู้นำ ไม่ต้องการตำแหน่งอะไร ไม่สนใจกีฬา อยู่ไปวันๆ และต้องการทำงานที่อาจารย์สั่งในห้องเรียน เพื่อที่จะได้นำไปใช้ประโยชน์หลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้ว

9. แนวโน้มที่ยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก (Self-Centered Orientation) เป็นนักศึกษาที่แสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศของตนเอง แสวงหาความเข้าใจตนเอง ไม่สนใจคนอื่น

10. แนวโน้มที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์ปกติ (Conformist Orientation) เป็นนักศึกษาที่มีความต้องการจะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นว่า คนเป็นผู้นำนักศึกษา สิ่งที่ต้องการมากที่สุดคือ การมีความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญในสถาบัน ต้องการไต่ระดับสูง โดยไม่ต้องเรียนหนัก มีทางใดทำให้ไต่ระดับสูงก็จะทำ แม้แต่การจ้างคนอื่นทำให้

เพมเบอร์ตัน (Pemberton 1963 อ้างใน Feldman and Newcomb,

1970 : 374-377) ได้จำแนกประเภทนักศึกษาตามแนวโน้ม ออกเป็น 6 ประเภทคือ

1. พวกแนวโน้มวิชาการที่เน้นทฤษฎี (Academic-Theoretical Orientation) นักศึกษามองสถาบันว่าเป็นแหล่งวิชาการและฝึกการเป็นศิษย์ การเลือกเรียนจะเลือกหลักสูตรที่ให้เสรีภาพทางวิชาการมากที่สุด และทำทฤษฎีปัญหามากที่สุด หวังพอใจกับการเรียนโดยมีเป้าหมายเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

2. พวกแนวโน้มวิชาการที่อิงรูปแบบ (Nonconformity Orientation) นักศึกษาพวกนี้จะเรียนและทำตามคำสั่งของอาจารย์อย่างเคร่งครัด วัตถุประสงค์ของการเรียนคือ ต้องการไต่ระดับสูง จะอดทน ยึดมั่นถือมั่นและมีความมานะ

อดทนในการเรียนและทำงานที่ยาก เคารพนับถืออาจารย์ อยู่ในระเบียบและกฎเกณฑ์ของสถาบัน

3. พวกแนวโน้มนี้ออกไปจากรูปแบบ (Nonconformity Orientation) เป็นนักศึกษาที่มีแนวโน้มนี้อาจจะวิพากษ์วิจารณ์ผู้บริหารและอาจารย์ของตน ต้องการการเปลี่ยนแปลง ต้องการทดลองสิ่งใหม่ๆ ต้องการอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงมากกว่าสภาพการที่คงที่ ต้องการทำงานตามวิถีทางที่ตนเองเห็นว่าดี แม้ว่าอาจจะขัดกับอาจารย์ก็ตาม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่ชอบทำอะไรซ้ำซาก ไม่มีระเบียบวินัยในการทำงาน

4. พวกแนวโน้มนี้ออกไปจากรูปแบบ (Social-Group Orientation) เป็นนักศึกษาที่เน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรักเพื่อนและชอบช่วยเหลือเพื่อน ต้องการเพื่อน ต้องการกลุ่ม ไม่ชอบอยู่คนเดียว ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเองมากนัก ถ้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีความเชื่อมั่นสูง จะทำงานได้ผลมากขึ้น

5. พวกแนวโน้มนี้ออกไปจากรูปแบบ (Technical-Vocational Orientation) เป็นนักศึกษาที่เข้ามาในสถาบันเพื่อจุดประสงค์ในการฝึกปฏิบัติงาน เรียนไปทำงานไปมากกว่าการเรียนที่มุ่งเน้นทฤษฎี

6. พวกแนวโน้มนี้ออกไปจากรูปแบบ (Social-Service Orientation) เป็นนักศึกษาที่ต้องการจะทำงานสังคมสงเคราะห์ สนใจจะศึกษาทางสังคมวิทยา มีแนวโน้มนี้อาจจะวิเคราะห์และเข้าใจพฤติกรรมของคนในสังคม ต้องการที่จะยกระดับของคนที่มีความฐานะยากจนในสังคม

เคนิสตัน (Keniston 1967 อ้างใน Feldman and Newcomb 1970 : 374-377) ได้จำแนกประเภทของนักศึกษาไว้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทที่เป็นนักวิชาชีพ (The Professionalist) เป็นนักศึกษาที่ทำงานหนัก มีความมานะอดทน ซึ่ในในด้านวิชาการ มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเป็นผู้ชำนาญพิเศษในสาขาวิชาของตน ในขณะที่เดียวกันจะต่อต้านอุดมการณ์บางอย่าง เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีโดยวิธีการเชิงประจักษ์ ต้องพิสูจน์จึงจะเชื่อว่าเป็นจริง

2. ประเภทกิจกรรม (The Activist) นักศึกษาประเภทนี้จะต่อต้านสถาบันบางอย่าง เช่น ต่อต้านผู้บริหารหรือต่อต้านบางส่วนของสังคมที่เขาเห็นว่าจำเป็น

จะต้องปฏิรูป

3. ประเภทที่ไม่เข้ากับใคร (The Disaffiliate) เป็นนักศึกษาที่ไม่ผูกพันกับการเรียน แต่มีแนวโน้มในแง่วัฒนธรรม เช่น อยู่ในชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี ไม่ต้องการสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ต้องการจะเลือกทางของตนเอง อาจหันกลับไปสู่สังคมแบบโบราณหรือสร้างชีวิตใหม่ขึ้นมา

4. ประเภทที่ต้องยิ่งใหญ่ในสถาบัน (The Big Man on Campus) เป็นนักศึกษาที่ต้องการมีบทบาทในสังคมมากกว่าการเน้นวิชาการและวิชาชีพ พยายามที่จะมีบทบาทในสถาบัน ให้เป็นที่รู้จักของทุกคน เป็นมาเฟียในสถาบัน

5. ประเภทที่เน้นการฝึกงาน (The Apprentice) นักศึกษาประเภทนี้มองการศึกษาในสถาบันว่าเป็นการฝึกฝนอาชีพ อันเป็นแนวทางในการนำตัวเองไปสู่การยกระดับฐานะของตนเองในลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม

6. ประเภทที่มีความสามารถสูง แต่ไม่แสดงออกให้เห็น (The Under-achiever) เป็นนักศึกษาที่มีความสามารถสูง ขอมรับระบบระเบียบของสถาบันและสังคม รู้วิถีทางที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ แต่ไม่ทำตาม

7. ประเภทที่เข้ามาในสถาบันที่สูงส่งและคิดว่าตัวเองมีค่าตามสถาบัน (The Gentleman-in-Waiting) เป็นนักศึกษาที่เข้ามาในสถาบัน เพื่อที่จะเป็นบันไดก้าวต่อไป ถือว่าสถาบันเป็นแหล่งที่จะช่วยให้เขาเป็นที่ยอมรับของสังคม มีความหยิ่งผยอง ดูถูกคนอื่น คิดว่าตัวเองเหนือกว่าคนอื่น

นอกจากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวแล้วข้างต้น ครอส (Cross 1974 อ้างใน ประกอบ คูปรัตน์ 2527: 192) จำแนกนักศึกษาตามความสามารถเฉพาะด้านออกได้ ดังนี้

1. เก่งคิด (Ideals) เป็นนักศึกษาที่มีความสามารถในเรื่องของการใช้ความคิด เนื้อหาวิชาหรือทฤษฎีได้ดีกว่าคนอื่น

2. เก่งคน (Peoples) เป็นนักศึกษาที่ต้องมีทักษะในการเข้ากับคนได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักการสื่อความหมาย การติดต่อและการจัดการเกี่ยวกับคน

3. เก่งงาน (Things) เป็นนักศึกษาที่ไม่ถนัดทฤษฎี คิดไม่ลึกซึ้งนัก และไม่ถนัดที่จะทำงานกับคน แต่ดาวน์มือปฏิบัติอะไรแล้ว จะสามารถทำได้ดี

มิลล์ (Mill 1972) แบ่งประเภทนักศึกษาออกตามลักษณะการเรียนรู้ได้ 5 พวก ดังนี้

1. พวกเรียนเพื่อจุกมุงหมายที่จะออกไปประกอบอาชีพ เป็นพวกที่ต้องการให้ได้เกรดดี ได้ปริญญาบัตร ตั้งความหวังว่า จะมีงานทำ เงินเดือนสูง พวกนี้จะไม่สนใจสิ่งใดนอกจากการเรียน
2. พวกไม่รู้ไม่เรียน เป็นพวกที่ต้องการเรียนให้ได้เกรดดี เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถที่มีเหนือคนอื่น
3. พวกทำงานอย่างจริงจัง เป็นพวกที่ต้องการศึกษาหาความรู้ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น และความต้องการของตนเอง พวกนี้มีเขาวนปัญญาดี สนใจในวิชาต่างๆเป็นอย่างยิ่ง
4. พวกชอบร่วมกิจกรรมการเรียน เป็นนักศึกษาที่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม
5. พวกเรียนตามสบาย เป็นพวกที่ต้องการความสะบายในชั้นเรียน ต้องการการสอนที่เป็นเหตุเป็นผล

วิลลา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้แบ่งวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษา โดยยึดการแบ่งวัฒนธรรมของนักศึกษาของคอฟแมนเป็นหลัก อธิบายลักษณะนิสิตนักศึกษาในแต่ละวัฒนธรรม ดังนี้

1. กลุ่มชอบสมาคม (Collegiate) เป็นนักศึกษาซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวมีเงินหรือชนชั้นกลาง สนใจชีวิตในสังคม การกีฬา การบำเพ็ญประโยชน์ สำหรับนักศึกษาในสหรัฐอเมริกา กลุ่มนักศึกษส่วนใหญ่มักจะอยู่ตามบ้านของสังคมที่มีอักษรกรีกตัวย่อเป็นเครื่องหมาย เช่น กลุ่มซิมิธูซัน (Sorority) และภราดรชน (Fraternity) พวกนี้บางครั้งอาจจะต่อต้านอาจารย์ที่เน้นความต้องการที่จะพัฒนาสติปัญญา ส่วนนักศึกษาไทยจะพบว่าเป็นกลุ่มที่มาจากครอบครัวชนชั้นกลางหรือสูง เป็นครอบครัวที่มาจากสังคมดี เศรษฐกิจดี เป็นพวกที่เรียนทางรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ลักษณะทั่วไปจะเป็นคนที่มั่นใจ ช่วยเหลือสังคมได้ดี

2. กลุ่มชอบอาชีพ (Vocational) กลุ่มนี้มักสนใจการฝึกฝนอาชีพโดยเฉพาะ พวกนี้ส่วนใหญ่มาจากพื้นฐานของชนชั้นกรรมาชีพ (Working Class)

นักศึกษาในกลุ่มนี้จะมีทัศนคติว่า อุดมศึกษาคือ สถาบันที่ให้โอกาสแก่เขาในการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และยกฐานะทางสังคมให้ตน จึงมักจะเลือกสาขาวิชาทางวิศวกรรม ธุรกิจ บัญชี ครุศาสตร์ และเทคโนโลยี สำหรับนิสิตนักศึกษาไทย กลุ่มนี้สนใจวิชาเรียนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานที่จะประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต พวกนี้มักจะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่มีอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจ การค้าขาย ลูกจ้างบริษัท ซึ่งมีฐานะครอบครัวปานกลาง

3. กลุ่มชอบวิชาการ (Academic) นักศึกษากลุ่มนี้จะมุ่งด้านสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวชั้นกลาง และมีพ่อแม่ที่มีการศึกษาดี มักจะสนใจการศึกษา และเลือกสถาบันดีๆ มีชื่อเสียง เข้าได้ยาก เพื่อจะแข่งขันทางประสิทธิภาพในการเรียน จะพยายามเรียนเพื่อให้ได้ปริญญาสูงๆ ในสาขาที่ตนสนใจ มักไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับคนในสังคม มีเพื่อนน้อย บางครั้งอาจจะมินิสัยเห็นแก่ตัว มุ่งผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าที่จะช่วยเหลือสังคมและคนอื่นๆ ในสังคม

4. กลุ่มนอกรูปแบบ (Non Conformist) นักศึกษากลุ่มนี้จะไม่ยอมรับค่านิยมใดๆ ของนักศึกษาทั้งสามกลุ่มดังกล่าวแล้วข้างต้น เพราะพวกนี้จะสนใจเรื่องความคิดและอุดมคติอย่างลึกซึ้ง และมักจะมีลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันและระบบต่าง ๆ กลุ่มนี้รวมทั้งกลุ่มที่เป็นนักกิจกรรมนิยม (Activist) บุปผาชน (Hippy) และพวกที่ชอบแตกแยก ซึ่งบางครั้งก็จะเป็นพวกที่อยู่เฉย ๆ แต่เมื่อไม่พอใจระเบียบต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ก็จะรวมตัวกันต่อต้านได้อย่างรวดเร็ว พวกนี้มักเป็นผู้นำของสังคม นิสิตนักศึกษา และมักจะมีวิธีการที่จะทำให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทำตามตนได้ เพราะมักจะคิดอะไรได้ฉับไว เฉียบคม และมีทักษะการใช้ภาษาดี

เศื่อนใจ ชิวภักดิ์ (2516: 110-111) กล่าวถึงนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยว่า พอจะแยกประเภทได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. นิสิตนักศึกษาที่เข้ามาต้องการเรียน ได้แก่ นิสิตนักศึกษาที่เลือกเรียนในคณะและมหาวิทยาลัยที่ชอบ หรือพวกที่เข้ามาเรียนในคณะที่ไม่ชอบ แต่มีความต้องการที่จะเรียน นิสิตนักศึกษาประเภทนี้จะตั้งใจเรียนและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่ทางมหาวิทยาลัยได้วางไว้ มีความกระตือรือร้นในการศึกษาเพราะมีแรงจูงใจที่ปริญญาบัตร
2. นิสิตนักศึกษาที่เข้ามาเพราะความจำเป็น ได้แก่ พวกที่เข้ามาวิทยาลัย

โดยฝันความรู้สึกของคน อาจจะถูกบังคับหรือได้รับความกดดันจากครอบครัว เรียนใน
 คณะที่คนไม่ชอบ ต้องตามใจพ่อแม่ รวมถึงพวกที่เรียนตามเพื่อนแล้วไม่พอใจภายหลัง
 นักศึกษาประเภทนี้บางครั้งก็ก่อให้เกิดปัญหากับมหาวิทยาลัย ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อ
 บังคับ ไม่ตั้งใจเรียนและไม่เกิดการเรียนรู้

सररเสरररฤ อุทยเจลลล (2514: 183-184) ใ้แบ่งประเภทของนักศึกษา
 โดยพิจารณาจากความมุ่งหมายในการเข้ามาเรียนของนักศึกษา และแบ่งประเภทนักศึกษา
 เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทมาเรียนเพื่อความรู้อย่างแท้จริง เป็นพวกหนอนหนังสือ ไม่สนใจ
 ในสภาพแวดล้อมสังคมภายนอก
2. ประเภทมาเรียนเพื่อแสวงหาความรู้เพื่อตนเองและสังคม พวกนี้จะ
 ต่างจากพวกแรก เขาจะสนใจและศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม ใช้เวลาว่างออกไป
 บำเพ็ญประโยชน์และช่วยเหลือสังคม
3. ประเภทแสวงหาแนวคิใหม่ พวกนี้ใ้ชื่อว่า เป็นพวกหัวก้าวหน้า
 พยายามหาความรู้ใหม่ แสดงออกซึ่งความคิดใหม่ ๆ แปลก ๆ ใ้ชื่อว่า " ปัญญาชน "

จะเห็นว่าการแบ่งประเภทนักศึกษาที่มีอยู่ ส่วนใหญ่จะให้ความสนใจในประเด็น
 เกี่ยวกับความมุ่งหมายของนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในสถาบัน ความพอใจในสถาบัน สำหรับ
 เรื่องแนวบทบาทของนักศึกษาจะพิจารณาในมิติที่ละเอียดกว่า ในแง่ของพฤติกรรมระหว่าง
 เรียนและเป้าหมายในอนาคตของนักศึกษาประกอบด้วย

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวบทบาทนิสิตนักศึกษานั้น ในวงการอุดมศึกษาไทยยังไม่มี
 ผู้ใ้ทำวิจัยในเรื่องนี้มาก่อน ส่วนใหญ่จะศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษา ผู้
 วิจัยจึงขอนำเสนองานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับในแง่ของรูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษา
 สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ การจำแนกลักษณะนิสิตนักศึกษา มักจะใช้การจำแนกใน
 รูปของวัฒนธรรมย่อยของนิสิตนักศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ
 เช่น การบริหาร การจัดกิจกรรม การคบเพื่อน ลักษณะหอพัก ฯลฯ ผู้วิจัยจะเลือกเสนอ
 เฉพาะเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่

ผลการวิจัยในประเทศ

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2527: 1-13) วิจัยเรื่อง "รูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะการใช้ชีวิตของนิสิต โดยแบ่งนักศึกษาออกตามลักษณะกลุ่มเป็น 7 กลุ่ม คือ กลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพ และศึกษาเปรียบเทียบโดยจำแนกตาม เพศ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ชั้นปี หลักสูตร สาขาวิชา อาชีพบิดาและคณะที่ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตมีแนวโน้มในลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มก้าวหน้าที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มวิชาชีพและกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ ส่วนกลุ่มที่นิสิตมีแนวโน้มไปน้อยคือกลุ่มเก็บตัว
2. จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงคือ กลุ่มก้าวหน้ากับกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการกับกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มก้าวหน้ากับกลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มกิจกรรมกับกลุ่มสมาคม กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อยคือ กลุ่มเก็บตัวกับกลุ่มสมาคม กลุ่มเก็บตัวกับกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสมาคมกับกลุ่มวิชาการ
3. นิสิตหญิงมีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มวิชาการและกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ สูงกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
4. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มเก็บตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
5. นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีที่ต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
6. นิสิตที่ศึกษาในหลักสูตรต่างกัน พบว่ามีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
7. นิสิตที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกัน พบว่ามีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่ม

ก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

8. นิสิตที่บิดาประกอบอาชีพต่างกัน พบว่ามีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มสมาคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

9. นิสิตที่ศึกษาในคณะที่ต่างกัน พบว่ามีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ กลุ่มวิชาชีพและกลุ่มกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิจัยในต่างประเทศ

นิวแมน (Newman 1971: 3173-A) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกอาชีพค่านธุรกิจกับแบบของวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาชายปีสุดท้ายในมหาวิทยาลัยโอริกอน โดยการจำแนกวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาตามประเภทของคลาก และ โทร ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบการอาชีพรับรู้ เรื่องการเลือกอาชีพค่านธุรกิจสูงกว่านักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยทางวิชาการและแบบที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติ

2. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบวิชาการ รับรู้เรื่องการเลือกอาชีพค่านธุรกิจสูงกว่านักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติในความคิดรวบยอด 11 อย่าง

3. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบชีวิตมหาวิทยาลัย รับรู้เรื่องการเลือกอาชีพค่านธุรกิจสูงกว่านักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติในความคิดรวบยอด 7 อย่าง

4. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาไม่ได้แสดงทัศนคติในเรื่องการเลือกอาชีพออกอย่างเด่นชัด ตามการแบ่งของคลาก และ โทร เรียงลำดับจากน้อยที่สุดไปหามากที่สุดตามที่ตั้งสมมุติฐานไว้ การรับรู้ปรากฏชัดเพียง 2 กลุ่ม และใน 2 ตำแหน่ง คือ นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยทางวิชาการรับรู้ที่ทางมากกว่า และนักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติรับรู้ไปในทางที่น้อยที่สุด ส่วนนักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยทางวิชาการและแบบชีวิตมหาวิทยาลัยมีการรับรู้ที่เหลื่อมล้ำกันบางส่วน

โอซากิ (Ozaki 1972: 3699- A) วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบ นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยกับระบบคุณค่าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 3 แห่งในจอร์เจีย สถาบันที่ศึกษาคือวิทยาลัยจอร์เจียใต้ วิทยาลัยจอร์เจีย ตะวันตกและมหาวิทยาลัยจอร์เจีย ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาวิชาเอกชีววิทยาของสถาบันทั้ง 3 แห่ง ถ้าไม่คำนึงเกี่ยวกับการอยู่ในวัฒนธรรมย่อยแบบใด นักศึกษาก็มีความพอใจในวิชาเอกมากกว่านักศึกษาในวิชาเอกอื่น
2. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบวิชาการมีความพึงพอใจสูงต่ออาจารย์ของวิทยาลัยและวิชาเอกมากกว่านักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบอื่น
3. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยทางวิชาการและแบบที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปรกติ มีแนวโน้มด้านศิลปะสูงกว่านักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบการอาชีพและแบบชีวิตมหาวิทยาลัย
4. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบการอาชีพและแบบชีวิตมหาวิทยาลัย มีความพึงพอใจต่อการบริหารของวิทยาลัยมากกว่านักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยทางวิชาการและแบบที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปรกติ
5. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบการอาชีพ นักศึกษาวิชาเอกบริหารธุรกิจ มีแนวโน้มทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาวิชาเอกชีววิทยาและสังคมวิทยา
6. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปรกติ นักศึกษาในวิทยาลัยจอร์เจียใต้และมหาวิทยาลัยจอร์เจีย มีแนวโน้มในด้านสังคมสูงกว่านักศึกษาในวิทยาลัยจอร์เจียตะวันตก
7. นักศึกษาในวิชาเอกต่างกัน มีแนวโน้มที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของค่านิยมด้วย

ทูมาเจียน (Toomajian 1974: 3473- A) วิจัยเรื่อง การรับรู้ อธิธพลของคณาจารย์ต่อนักศึกษาด้านแนวโน้มทางการเมือง: ศึกษาเฉพาะภาควิชา 3 ภาคในมหาวิทยาลัยคอร์เนล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ทิศนคติและแนวโน้มของนักศึกษาแตกต่างกันตามวิชาเอก
2. ในลักษณะกลุ่ม คณาจารย์ที่เป็นสมาชิกในสถาบันไม่มีอิทธิพลอย่างมาก

ค่อนแนวโน้มทางการเมืองของนักศึกษา

3. ปริมาณการรับรู้อิทธิพลค่อนแนวโน้มทางการเมืองของนักศึกษา คับแปรตามแนวโน้มทางการเมืองของนักศึกษา

4. ปริมาณการรับรู้อิทธิพลค่อนแนวโน้มทางการเมืองของนักศึกษา คับแปรตามแนวโน้มของวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา

5. คณาจารย์ในวัฒนธรรมย่อยบางกลุ่มมีผลกระทบอย่างมากต่อนักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยบางกลุ่ม อิทธิพลของคณาจารย์คับแปรตามแนวโน้มของวัฒนธรรมย่อยทั้งของอาจารย์และนักศึกษา

เคนเนดี (Kennedy 1976: 7236-A) วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมย่อยของนักศึกษากับการรับรู้เกี่ยวกับงานบริการนักศึกษา ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษากับตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่พบความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัฒนธรรมย่อยกับวิทยาลัยที่นักศึกษาลงทะเบียนซึ่งนักศึกษามีแนวโน้มต่างกัน

2. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบอีคัมในสถาบัน รับรู้เรื่องการบริการนักศึกษามากที่สุด นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบเก็บตัวและไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงรับรู้และให้ความสำคัญน้อยที่สุด

3. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบปรากฏคนและแบบนักศึกษาที่เปลี่ยนแปลงใช้บริการบ่อยครั้ง นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบแปลกแหกทั่วไป แบบแปลกแหกจากสังคมและแบบวิชาชีพที่ผูกพันกับประเพณีดั้งเดิม มีแนวโน้มในการใช้บริการน้อย

4. นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบอีคัมในสถาบันและแบบอารมณ์ไม่สอดคล้องกับสติปัญญา ประเมินว่าพอใจในบริการที่ได้รับในระดับสูง แต่นักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบแปลกแหกทั่วไป แบบอ่อนหัดในสังคม แบบเก็บตัวและไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง ประเมินในระดับต่ำ

วี (Viehe 1978: 5852-A) วิจัยเรื่อง การศึกษาตัวกำหนดสภาพแวดล้อมและผลของนักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยที่อยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแบบวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษากับโครงสร้างของหอพัก

โปรแกรมการศึกษาที่จัดในหอพักและผลผลิตทางวิชาการของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. โครงสร้างของหอพักมีความสัมพันธ์กับแบบวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา
2. โปรแกรมการศึกษาที่จัดในหอพักมีความสัมพันธ์กับแบบวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา และพบความแปรปรวน 40% ในเสกกลย่อยของเสกกลวัดสิ่งแวดล้อมในหอพักของวิทยาลัย

3. จากข้อมูลความแปรปรวนในเรื่องเกรต พบว่าผลผลิตทางวิชาการของนักศึกษามีความเกี่ยวเนื่องกับความสนใจทางวิชาการในสภาพแวดล้อมของหอพักและปริมาณการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหอพัก

ฟาร์เรล (Farrel 1979: 118-A) วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาและจุดมุ่งหมายของสถาบัน: วิเคราะห์ระยะยาวโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชายกลุ่มวิชาชีพจะเป็นผู้แสดงออกเกินขอบเขต และในขณะเดียวกัน นักศึกษาหญิงกลุ่มวิชาการ มีการแสดงออกเกินขอบเขต เช่นเดียวกับนักศึกษาชายกลุ่มวิชาชีพ นักศึกษาในกลุ่มสังคม จะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงมาก กลุ่มนักวิชาการจะมีเข้าวิญญาสูง กลุ่มวิชาชีพจะเป็นกลุ่มที่มีความค่อต้านสูง นักศึกษาจะเน้นสถาบันและตัวเองพร้อมกัน นักศึกษาส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของสถาบันซึ่งจะมีผลสะท้อนกลับ คือการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ การเข้าสังคมและการพัฒนาตนเอง

